

Hallintovaliokunnalle

Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö 26.5.2025 asiaan HE 19/2025 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt keskusrikospoliisilta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta.

1. Lausuttavana oleva asia

Esityksessä ehdotetaan muutoksia henkilöllisyyttä, nuhteettomuutta ja toimeentuloa koskeviin kansalaistamisen edellytyksiin. Hakijan velvollisuutta selvittää omaa henkilöllisyytään lisättäisiin. Nuhteettomuusedellytystä muutettaisiin siten, että rikokseen syyllistymisestä johtuvat seuraukset olisivat entistä tuntuvammat. Toimeentulon osalta edellytettäisiin jatkossa turvattua toimeentuloa. Lisäksi korostettaisiin kansallisen turvallisuuden arvioinnin merkitystä kansalaisuuden saamisen kannalta.

Kansalaisuuden menettämiseen ehdotetaan muutoksia tilanteissa, joissa kansalaisuuden voi menettää joko väärin tietojen antamisen perusteella tai syyllistymällä tiettyihin Suomen elintärkeitä etuja loukkaaviin rikoksiin.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10.2025.

Keskusrikospoliisi lausuu Poliisihallituksen kanssa sovitusti asiassa seuraavaa.

2. Esityksen tavoitteet

Keskusrikospoliisi kannattaa esityksen tavoitetta korostaa kansalaisuuslain muutoksilla entisestään turvallisuuteen liittyvien riskien huomioimista ja yhteiskunnan sääntöjen noudattamista. Keskusrikospoliisi arvioi, että muutoksilla saattaa olla useita turvallisuutta vahvistavia vaikutuksia.

3. Henkilöllisyyden selvittäminen

Esityksessä ehdotetaan muutoksia kansalaisuuslain 6 §:ään henkilöllisyyden selvittämisestä ja lain 14 §:ään asumisajasta.

Keskusrikospoliisi toteaa, että luotettavasti selvitetty henkilöllisyys muodostaa keskeisen edellytyksen viranomaisten toiminnalle. Sisäisen ja kansallisen turvallisuuden kannalta

on täten keskeistä, että Suomen viranomaisilla on tieto maassa oleskelevista henkilöistä ja että näiden henkilöllisyys on luotettavasti selvitetty. Keskusrikospoliisi arvioi, että mikäli maassa vahvistetulla henkilöllisyydellä oleskelevien suhteellinen määrä kasvaa, henkilöllisyyden selvittämisen muutoksilla saattaa olla niin viranomaisten toimintaedellytyksiä kuin turvallisuutta vahvistava vaikutus.

4. Odotusajan määräytyminen sekä nuhteettomuusedellytys

Esityksessä ehdotetaan muutoksia kansalaisuuslain 19 a §:ään odotusajan määräytymisestä ja lain 13 §:ään kansalaistamisen yleisistä edellytyksistä.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että kansalaisuuden saaminen edellyttää osoitusta yhteiskunnan sääntöjen noudattamisesta. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan sen puutetta osoittavat varsinkin – kokonaisharkintaan perustuen – muut kuin vähäiset rikokset. Koska kansalaisuuslaissa rikokseen syylistymisellä on vaikutusta eritoten myöntämisharkinnassa, keskusrikospoliisi kannattaa ehdotetuilla muutoksilla entisestään oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen liittyvien painotusten korostamista. Keskusrikospoliisi kannattaa muutoksia nuhteettomuusedellytykseen ja odotusajan määräytymiseen. Keskusrikospoliisi toteaa, että muutoksilla saattaa olla myös ennalta estävä vaikutus, ja täten ne voivat vahvistaa sisäistä turvallisuutta.

5. Kansalaisuuden myöntämättä jättäminen kansallisen turvallisuuden perusteella sekä lisäselvitysten hankkiminen

Esityksessä ehdotetaan kansalaisuuslakiin säädettävän uusi 6 a § kansalaisuuden myöntämättä jättämisestä kansallisen turvallisuuden perusteella. Lisäksi ehdotetaan muutoksia lain 46 §:ään lisäselvitysten hankkimisesta.

Keskusrikospoliisi toteaa lausuneensa asiasta sisäministeriölle lainvalmistelun yhteydessä. Ministeriölle antamassaan lausunnossa keskusrikospoliisi arvioi, että tuolloin ehdotetut muutokset saattaisivat johtaa keskusrikospoliisin toimintaedellytysten kaventumiseen. Nyt lausuttavana olevaan hallituksen esitykseen on tehty useita tarkennuksia keskusrikospoliisin roolista. Lisäksi uuteen 6 a §:ään on tarkennettu, ettei henkilölle myönnetä kansalaisuutta myöskään silloin, mikäli kansalaisuuden myöntäminen olisi muusta painavasta syystä vastoin yhteiskunnan etua. Keskusrikospoliisi arvioi, että nyt lausuttavana olevaan hallituksen esitykseen tehdyt tarkennukset mahdollistavat myös tulevaisuudessa keskusrikospoliisin lausuntojen antamisen toimialaltaan. Keskusrikospoliisi pitää ehdotettuja muutoksia kannaltaan keskeisenä ja kannattaa niitä.

Keskusrikospoliisi pitää lain tarkoituksen toteutumisen ja myös sen johdonmukaisuuden näkökulmasta lisäksi tärkeänä ja kannatettavana sitä, että kansalaisuus voidaan jättää myöntämättä niin hakemus- kuin ilmoitusmenettelyssä.

6. Kansalaisuuden menettäminen

Esityksessä ehdotetaan muutoksia kansalaisuuslain 33 §:ään kansalaisuuden menettämisestä väärin tietojen antamisen perusteella ja lain 33 a §:ään kansalaisuuden menettämisestä maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen syyllistymisen perusteella.

Kuten hallituksen esityksestä ilmenee, voimassa olevan kansalaisuuslain sanamuoto ei välttämättä kata kaikkia sellaisia tilanteita, joissa kansalaisuuden voisi menettää hakijan oman moitittavan menettelyn vuoksi. Kansalaisuuslain kolmannen hankkeen muutokset saattaisivat myös lisätä tapauksia. Keskusrikospoliisi kannattaa, että Suomen kansalaisuuden menettämisestä voidaan päättää myös sillä perusteella, että henkilö on saanut kansalaisuuden toimimalla muutoin petollisesti.

Keskusrikospoliisi kannattaa kansalaisuuden menettämistä koskevan määräajan pidentämistä ehdotettuun. Keskusrikospoliisi pitää nykyistä määräaika, kun huomioidaan sen tarkoitus, lyhyenä. Keskusrikospoliisi arvioi, että muutoksella saattaa lisäksi olla ennalta estävää vaikutusta, ja se voi täten vahvistaa sisäistä turvallisuutta.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että sääntely on riittävän kattavaa huomioiden sen tarkoituksen. Keskusrikospoliisi kannattaa, että kansalaisuuden menettämisestä voitaisiin päättää jonkin verran nykyistä laajemmin sillä perusteella, että henkilö olisi syyllistymällä maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen vakavasti vaarantanut Suomen elintärkeitä etuja. Keskusrikospoliisi kannattaa myös rangaistuksen pituuden edellytyksen alenamista kahteen vuoteen.

7. Kansalaisuuslain muutosten kahden ensimmäisen hankkeen yhteisvaikutukset

Kansalaisuuslain muutosten valmistelulle on asetettu hallituskaudella kolme eri hanketta. Keskusrikospoliisi on lausunut ensimmäisen hankkeen hallituksen esityksen (HE 27/2024 vp) yhteydessä muun muassa asumisajasta. Lausunnossaan keskusrikospoliisi on todennut, että ehdotus asumisajan pidentämisestä saattaa mahdollistaa sen, että henkilöstä on nykyistä todennäköisemmin tiedossa sisäisen turvallisuuden kannalta merkityksellistä tietoa. Koska Suomessa tosiallisesti vietetty aika tulee myös korostumaan, voi se lisäksi vahvistaa viranomaisten tosiasiallisia edellytyksiä arvioida henkilön toimintaa.

Keskusrikospoliisi arvioi, että ensimmäisen hankkeen jo voimaan saatetuilla lainsäädäntömuutoksilla sekä toisen hankkeen ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla henkilöllisyyden selvittämisestä, nuhteettomuudesta, kansalaisuuden myöntämättä jättämisestä kansallisen turvallisuuden perusteella sekä kansalaisuuden menettämisestä on kokonaisuutena hyvin todennäköisesti turvallisuusviranomaisten toimintaedellytyksiä vahvistava vaikutus, ja ne tällöin vahvistavat sisäistä ja kansallista turvallisuutta.

8. Resurssit

Keskusrikospoliisi toteaa, että nyt ehdotetuilla muutoksilla voi olla vaikutusta keskusrikospoliisin työmäärään. Keskusrikospoliisi arvioi, että Rikostekniseen laboratorioon lähetettävien asiakirjojen tutkintapyynnöt voivat jonkin verran kasvaa, mikäli Maahanmuuttovirastolle henkilöllisyyden vahvistamiseksi toimitettavien asiakirjojen määrä kasvaa. Lisäksi keskusrikospoliisin antamien lausuntojen määrä voi jonkin verran kasvaa, kun myös kansalaisuusilmoituksista lausunnon pyytäminen keskusrikospoliisilta mahdollistuu.

Keskusrikospoliisin päällikkö

Poliisineuvos

Robin Lardot

Tutkija

Juho Partanen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 30.05.2025 klo 14:49. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Hallintovaliokunta

Tiedoksi Poliisihallitus

Keskusrikospoliisi
poliisi.fi